

Özcan ALTAY

**ANAYASA MAHKEMESİNE BİREYSEL BAŞVURU
KARARLARININ İCRASI**

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	V
KISALTMALAR DİZİNİ.....	XVII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL HATLARIYLA TEMEL HAKLARIN YARGISALLAŞMASI VE BİREYSEL BAŞVURU KARARLARININ BAĞLAYICILIĞI

1.1. KISACA İNSAN HAKLARININ ANAYASALLAŞMA SÜRECİ.....	7
1.2. TEMEL HAKLARIN YARGISALLAŞMASI VE ETKİLİ BİR BAŞVURU YOLU OLARAK ANAYASAL ŞİKÂYETİN (BİREYSEL BAŞVURUNUN) YERLEŞMESİ.....	14
1.3. TÜRKİYE’DE ANAYASA MAHKEMESİNE BİREYSEL BAŞVURU VE KARARLARIN İCRASINI İLGİLENDİREN TEMEL ÖZELLİKLERİ	24
1.3.1. Bireysel Başvurunun Ulusal ve Etkili Bir Hak Arama Yolu Olması	24
1.3.2. Bireysel Başvurunun İkincil Bir Hak Arama Yolu Olması.....	31
1.3.3. Bireysel Başvuruda Kanun Yolunda Gözetilmesi Gereken Husurlarda İnceleme Yapılamaması	36
1.4. BİREYSEL BAŞVURU KARARLARININ BAĞLAYICILIĞI	42
1.4.1. Anayasa Mahkemesi Kararlarının Bağlayıcılığına İlişkin Genel Açıklamalar.....	42
1.4.1.1. Yöntem	42
1.4.1.2. Subjektif (Davanın Taraflarıyla Sınırlı/Usule İlişkin) Bağlayıcılık.....	45

1.4.1.2.1. Genel Olarak Kesin Hüküm (Res Judicata) İlkesi.....	45
1.4.1.2.2. AYM Kararlarının Kesin Hüküm Niteliği ve Subjektif (Usule İlişkin) Bağlayıcılık.....	49
1.4.1.2.3. AYM Kararları Açısından Maddi Anlamda Kesin Hükümün İstisnaları	56
1.4.1.2.4. Nihai Değerlendirmeler	58
1.4.1.3. Anayasa'nın 153/6 Madde Hükümü Kaynaklı Anayasa Mahkemesi Kararlarına Özgü Objektif Bağlayıcılık.....	61
1.4.1.3.1. Anayasa Mahkemesi Kararlarına Özgü Bağlayıcılığın Farklı Karar Türleri Açısından Değerlendirilmesi.....	73
1.4.1.3.1.1. Norm Denetimine İlişkin Kararlar	74
1.4.1.3.1.1.1. İptal Kararları	74
1.4.1.3.1.1.1.1. İptal Kararlarındaki Gerekçelerin Bağlayıcılığı.....	78
1.4.1.3.1.1.2. Yorumlu Ret Kararları	84
1.4.1.3.1.1.3. Yürürlüğün Durdurulması Kararları.....	88
1.4.1.3.1.2. Bireysel Başvuru Kararları	89
1.4.1.3.1.2.1. İhlal Kararları.....	89
1.4.1.3.1.2.2. Pilot Kararlar ve TBMM'ye Çağrı Kararları	97
1.4.1.3.1.2.3. Tedbir Kararları	103
1.4.1.3.1.2.4. Bireysel Başvuru İhlal Kararlarındaki Gerekçelerin Bağlayıcılığı	105
1.4.1.3.1.2.5. Bireysel Başvuru Kararlarının Bağlayıcılığıyla İlişkili Diğer Hukuki ve Normatif Dayanaklar	109
1.4.1.4. Kararların Yayınlanması ve Bağlayıcılığın Başlangıç Anı	115

İKİNCİ BÖLÜM

BİREYSEL BAŞVURU KARARLARININ

İCRASI

2.1. BÖLÜMÜN KAPSAMI.....	119
---------------------------	-----

2.2. ULUSLARARASI HUKUKTA İHLALLERİN GİDERİLMESİ ...	120
2.2.1. Kısa Tarihsel Gelişim ve Temel Giderim Türleri	120
2.3. ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI ALANINDA İHLALLERİN GİDERİLMESİ	127
2.3.1. Genel İlkeler ve Giderim Türlerinin Özellikleri	127
2.3.2. Bölgesel İnsan Hakları Koruma Sözleşmelerinde İhlallerin Giderilmesi	131
2.3.3. AİHS Çerçevesinde İnsan Hakları İhlallerinin Giderilmesi ve AİHM Kararlarının İcrası.....	136
2.3.3.1. Genel Çerçeve.....	136
2.3.3.2. AİHM'in Kendi Kararlarının İcrasındaki Rolü	141
2.3.3.2.1. Karar Öncesi İcra Sürecine Katılım (Geçici Tedbir Kararı)	141
2.3.3.2.2. Kararla Birlikte İhlalin Giderilmesine İlişkin Tedbirlerin Alınması.....	145
2.3.3.2.2.1. Genel Hatlarıyla AİHS'in 41. Maddesi Uyarınca Adil Tatmin ve Uygulanma Şartları.....	148
2.3.3.2.2.2. Maddi Tazminat.....	153
2.3.3.2.2.3. Manevi Tazminat	156
2.3.3.2.2.4. Yargılama Giderleri	158
2.3.3.2.2.5. AİHS'in 46. Maddesine Dayalı Bireysel ve Genel Tedbirlere Karar Verilmesi	159
2.3.3.2.2.5.1. Bireysel Tedbirler	159
2.3.3.2.2.5.1.1. Serbest Bırakılma.....	160
2.3.3.2.2.5.1.2. Yargılamanın Yenilenmesi.....	161
2.3.3.2.2.5.1.2.1. Yargılamanın Yenilenmesine İlişkin Ayrık Durumlar ve Sorunlar	165
2.3.3.2.2.5.1.2.1.3. Yeniden Soruşturma.....	170
2.3.3.2.2.5.1.2.1.4. Diğer Spesifik Bireysel Tedbirler	172
2.3.3.2.2.5.2. Genel Tedbirler	173
2.3.3.2.2.5.2.1. Pilot Kararlar	175
2.3.3.2.2.5.3. Nihai Değerlendirmeler	179

2.3.3.2.3. Karar Sonrasında Kararın İcrasına Yönelik Yargısal Denetim.....	180
2.4. AYM'YE BİREYSEL BAŞVURU KARARLARININ İCRASI VE İHLALLERİN GİDERİLMESİ.....	185
2.4.1. Genel Hatlarıyla AYM'ye Bireysel Başvurunun Düzenlenişi ve Karar Türleri.....	185
2.4.2. Bireysel Başvuru Kararlarının İcrası Sistemi ve Normatif Düzenlemeler.....	188
2.4.2.1. Genel Olarak Yargı Kararlarının İcrası.....	188
2.4.2.2. Bireysel Başvuru Kararlarının İcrasına İlişkin Normatif Düzenlemeler ve Öngörülen İcra Sisteminin Genel Özellikleri.....	191
2.4.3. AYM'nin Bireysel Başvuru Kararlarının İcrasındaki Rolü	205
2.4.3.1. AYM Kararlarında Bireysel Başvuru Kararlarının İcrasına İlişkin Öne Çıkan İçtihatlar ve Benimsenen Genel İlkeler.....	205
2.4.3.2. AYM'nin Bireysel Başvuru Kararlarının İcrasındaki Rolü.....	212
2.4.3.2.1. Karar Öncesi (Tedbir Kararları ve İcrası).....	212
2.4.3.2.1.1. Tedbir Kararlarının İcrasının İzlenmesi ve Denetlenmesi.....	223
2.4.3.2.2. Kararla Birlikte İhlallerin ve Sonuçlarının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Tedbirlerin Belirlenmesi.....	227
2.4.3.2.2.1. Genel Olarak.....	227
2.4.3.2.2.2. Bireysel Tedbirler.....	230
2.4.3.2.2.2.1. Tazminat.....	230
2.4.3.2.2.2.1.1. Tazminata Hükmetmenin Koşulları.....	236
2.4.3.2.2.2.1.1.1. İnceleme Neticesinde İhlal Tespit Edilmesi.....	236
2.4.3.2.2.2.1.1.2. İhlal Neticesinde Zarar Doğması.....	237
2.4.3.2.2.2.1.1.3. İhlal ile Zarar Arasında İlliyet Bağının Bulunması.....	238

2.4.3.2.2.2.1.1.4. Tazminatın Talep Edilmesi	239
2.4.3.2.2.2.1.1.5. Yeniden Yargılamada Hukuki Yarar Bulunmaması	241
2.4.3.2.2.2.1.1.6. Tazminat Miktarının Belirlenmesinin Ayrıntılı Bir İncelemeyi Gerektirmemesi	244
2.4.3.2.2.2.1.2. Maddi Tazminat	245
2.4.3.2.2.2.1.3. Manevi Tazminat	252
2.4.3.2.2.2.2. Yargılama Giderleri	258
2.4.3.2.2.2.3. Genel Mahkemelerde Dava Yolunun Gösterilmesi	265
2.4.3.2.2.2.4. Yeniden Yargılama	267
2.4.3.2.2.2.4.1. Hukuki Niteliği ve Sonuçları	267
2.4.3.2.2.2.4.2. Yeniden Yargılamanın Hukuki Niteliği ve Sonuçları Bakımından Özel Durumlar	278
2.4.3.2.2.2.4.2.1. Yeniden Yargılamada Yapılacak İşlemlerin Açıkça Belirtilmesi ve Yeniden Yargılamanın Cezanın İnfazına Etkisi	278
2.4.3.2.2.2.4.2.2. Yeniden Yargılama Kararlarının Bireysel Başvurunun Tarafı Olmayanlara Etkileri	286
2.4.3.2.2.2.4.2.3. Yeniden Yargılamada Hukuki Yararın Tespiti	290
2.4.3.2.2.2.4.2.3.1. Yeniden Yargılamada Hukuki Yarar Tespitine İlişkin Ayrık Durumlar (Yeniden Yargılama Yapılması Önündeki Hukuki ve Fiili Engeller)	293
2.4.3.2.2.2.4.2.4. Yeniden Yargılama Yapılacak Mercinin Belirlenmesi	299
2.4.3.2.2.2.5. Yeniden Soruşturma	304

2.4.3.2.2.5.1. Yeniden Soruşturmaya Hükmedilmesinde Hukuki Yarar Şartı ve Ayrık Durumlar.....	310
2.4.3.2.2.6. Serbest Bırakılma.....	314
2.4.3.2.2.7. Gereği İçin Gönderme	318
2.4.3.2.2.7.1. İdarelere Gereği İçin Gönderme	319
2.4.3.2.2.7.1.1. Yargı Kararlarının İcrası İçin Gönderme.....	319
2.4.3.2.2.7.1.2. Diğer Gereği İçin Gönderme Tedbirleri.....	322
2.4.3.2.2.7.2. Mahkemeler ve Savcılıklara Gereği İçin Gönderme.....	324
2.4.3.2.2.3. Genel Tedbirler.....	326
2.4.3.2.2.3.1. Kanun Değişikliği Yapılması veya Kanunlardaki Eksik Düzenlemelerin Tamamlanması	328
2.4.3.2.2.3.1.1. Pilot Kararlar	331
2.4.3.2.2.3.1.2. TBMM'ye Çağrı Yapılması.....	346
2.4.3.2.2.3.1.3. Somut Norm Denetimine Başvurulması İçin Yeniden Yargılamaya Hükmetme	355
2.4.3.2.2.3.2. Diğer Mevzuat Değişiklikleri	358
2.4.3.2.2.3.3. Mahkemelere veya Savcılıklara Yönelik Genel Tedbirler.....	359
2.4.3.2.2.3.4. İdari Uygulama Değişikliği.....	366
2.4.3.2.2.3.5. Kararların Adalet Bakanlığına Bildirilmesi ve Yayımlanması.....	369
2.4.3.2.3. Karar Sonrasındaki İcra Sürecine İlişkin AYM'nin Rolü.....	370
2.4.3.2.3.1. Yargısal Denetim.....	371
2.4.3.2.3.1.1. Doğrudan Kararın İcrasına Yönelik	371
2.4.3.2.3.1.2. Yeni Bir Bireysel Başvuru Yoluyla Yargısal Denetim.....	374
2.4.3.2.3.1.2.1. Kabul Edilebilirlik Aşaması	375

2.4.3.2.3.1.2.2. Esas İncelemesi Aşaması	382
2.4.3.2.3.2. İdari (Kurumsal) Denetim	388
2.4.3.2.3.2.1. Karşılaştırmalı Hukuktan Örnekler	394
2.4.3.2.3.2.1.1. Federal Almanya	394
2.4.3.2.3.2.1.2. İspanya	398
2.4.3.2.3.2.1.3. Bosna-Hersek	400
2.4.3.2.3.2.1.4. Kuzey Makedonya	401
2.4.3.2.3.2.1.5. Kosova	402
2.4.3.2.3.2.1.6. Karadağ	404
2.4.3.2.3.3. Türkiye'deki Mevcut İdari, Hukuki ve Yargısal Olanaklar Işığında Bireysel Başvuru Kararlarının Etkili İcrası İçin Nihai Değerlendirme ve Öneriler	405
SONUÇ	419
KAYNAKÇA	437